AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 2.7.2008
COM(2008) 426 végleges

2008/0140 (CNS)

Javaslat

A TANÁCS IRÁNYELVE

a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról

{SEC(2008) 2180}
{SEC(2008) 2181}

(előterjesztő: a Bizottság)

INDOKOLÁS

1. A JAVASLAT HÁTTERE

A javaslat alapja és célkitűzései

A javaslat célja a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének a munkaerőpiacon kívüli alkalmazása. A javaslat keretet állapít meg az említett alapokon történő hátrányos megkülönböztetés tilalmára, és egységes minimális védelmi szintet hoz létre az Európai Unióban az ilyen megkülönböztetés áldozataivá vált személyek számára.

A javaslat azt a meglévő közösségi jogi keretet egészíti ki, amelyben a vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintettel történő megkülönböztetés tilalma csak a munkavállalás, a foglalkoztatás és a szakképzés terén alkalmazandó[1].

Általános összefüggések

A Bizottság 2007. október 23-án elfogadott jogalkotási és munkaprogramjában[2] közzétette, hogy új kezdeményezésekre tesz javaslatot az EU megkülönböztetésellenes jogi keretének kiegészítésére.

Ezt a javaslatot a „Megújított szociális napirend: lehetőségek, hozzáférés és szolidaritás a 21. századi Európában”[3] keretében nyújtják be, a „Megkülönböztetésmentesség és esélyegyenlőség: megújított kötelezettségvállalás” című közlemény[4] kísérő dokumentumaként.

A tagállamok és az Európai Közösség aláírták a fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezményt. Az egyezmény a megkülönböztetés tilalmának, a társadalmi részvételnek és integrációnak, az esélyegyenlőségnek és a hozzáférhetőségnek az elveire alapul. A Tanács számára benyújtották az egyezmény Európai Közösség által történő megkötésére irányuló javaslatot[5].

Hatályos rendelkezések a javaslattal érintett területen

E javaslat alapja a 2000/43/EK, a 2000/78/EK és a 2004/113/EK irányelv[6], melyek tiltják a nemre, faji vagy etnikai származásra, életkorra, fogyatékosságra, szexuális irányultságra, vallásra vagy meggyőződésre tekintettel történő megkülönböztetést[7]. A faji vagy etnikai

---

1 A 2000. június 29-i 2000/43/EK irányelv a személyek közötti, faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról, HL L 180., 2000.7.19., 22. o. és a 2000. november 27-i 2000/78/EK irányelv a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról, HL L 303., 2000.12.2., 16. o.

2 COM(2007) 640.

3 COM (2008) 412

4 COM (2008) 420

5 [COM (2008) XXX]

6 A 2004. december 13-i 2004/113/EK irányelv a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód elvének az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása tekintetében történő végrehajtásáról, HL L 373., 2004.12.21., 37. o.

7 A 2000. június 29-i 2000/43/EK irányelv a személyek közötti, faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról (HL L 180., 2000.7.19., 22. o.), a 2000.

származásra tekintettel történő megkülönböztetést tiltják a munkavállalás, a foglalkoztatás és a szakképzés terén, továbbá a foglalkoztatáson kívüli olyan területeken, mint amilyen a szociális védelem, az egészségügyi ellátás, az oktatás és az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, a lakhatást is ideértve, és melyek nyilvánosan elérhetők. A nemi alapon történő megkülönböztetést ugyanezeken a területeken tiltják, kivéve az oktatást és a médiát, illetve a reklámokat. Mindenesetre az életkorra, vallásra, meggyőződésre, szexuális irányultságra és fogyatékosságra tekintettel történő megkülönböztetést csak a munkavállalás, a foglalkoztatás és a szakképzés terén tiltják.

A 2000/43/EK és a 2000/78/EK irányelvet 2003-ig kellett átültetni a nemzeti jogba, kivéve az életkor és a fogyatékosság alapján történő megkülönböztetésről szóló rendelkezéseket, melyek esetében további három év állt rendelkezésre. A Bizottság 2006-ban jelentést fogadott el a 2000/43/EK irányelv végrehajtásáról[8], 2008. június 19-én pedig újabb jelentést a 2000/78/EK irányelv végrehajtásáról[9]. A tagállamok egy kivétellel mind átültették ezeket az irányelveket. A 2004/113/EK irányelvet 2007 végéig kellett átültetni.

Az e javaslatban előírt elképzelések és szabályok a lehető legteljesebb mértékben a meglévő irányelvekben lévőkre alapulnak az EK-Szerződés 13. cikke szerint.

Összhang az Unió egyéb politikáival és célkitűzéseivel

Ez a javaslat az Amszterdami Szerződés óta a megkülönböztetés elleni küzdelem érdekében kialakított stratégiára alapul, és összhangban van az Európai Unió horizontális célkitűzéseivel, és különösen a növekedésről és a foglalkoztatásról szóló lisszaboni stratégiával, továbbá az EU szociális védelmi és szociális integrációs folyamatának célkitűzéseivel. Segíti a polgárok alapvető jogainak előmozdítását, az EU Alapjogi Chartájával összhangban.

2. KONZULTÁCIÓ AZ ÉRDEKELTEKKEL ÉS HATÁSVIZSGÁLAT

Konzultáció

A Bizottság a kezdeményezés előkészítése során valamennyi, potenciálisan érdekelt érintettet igyekezett bevonni, és gondoskodtak annak biztosításáról, hogy az észrevételt tenni szándékozók lehetőséget és időt kapjanak a válaszadásra. A mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőség európai éve egyedülálló lehetőséget biztosított arra, hogy kiemeljék a problémákat, illetve ösztönözzenek a vitában való részvételre.

Különösen megemlítendő a nyilvános online konzultáció[10], a vállalkozási szektor felmérése[11], illetve a szociális partnerekkel és a megkülönböztetésmentesség területén tevékenykedő európai szintű NGO-kkal folytatott írásbeli konzultáció, továbbá a velük való találkozók[12]. A nyilvános konzultációk eredményeivel, illetve az NGO-kkal folytatott konzultációkkal uniós szintű jogalkotásra hívták fel a figyelmet a megkülönböztetéssel szembeni védelem mértékének növelése érdekében, habár többen érveltek a fogyatékosság és a nemek területére

november 27-i 2000/78/EK irányelv a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról, (HL L 303., 2000.12.2.)

8 COM (2006) 643 végleges

9 COM (2008) 225.

10 A konzultáció valamennyi eredménye hozzáférhető a következő címen: http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/news/news_en.htm#rpc

11 http://ec.europa.eu/yourvoice/ebtp/consultations/index_en.htm

12 http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm#ar

vonatkozó témaspecifikus irányelvek mellett. Az európai üzleti tesztpanel keretében folytatott konzultáció szerint a vállalkozások véleménye szerint hasznos lenne a megkülönböztetéssel szemben EU-szerte ugyanolyan mértékű védelmet élvezni. Az új jogszabályt a vállalkozásokat képviselő szociális partnerek elvben ellenezték, mivel a bürokrácia és a költségek növekedését társították hozzá, ezzel szemben a szakszervezetek támogatták.

A konzultációra adott válaszokból aggályokra derült fény azt illetően, hogy egy új irányelv hogyan kezelne különféle érzékeny területeket, továbbá láthatólag félreértésekről is szó volt a közösségi hatáskör korlátait vagy mértékét illetően. Az irányelvre irányuló javaslat foglalkozik ezekkel az aggályokkal, és egyértelművé teszi a közösségi hatáskör korlátait. A Közösség e korlátokon belül hatáskörrel rendelkezik ahhoz, hogy lépéseket tegyen (az EK-Szerződés 13. cikke), és véleménye szerint a legmegfelelőbb előre vezető út az uniós szintű fellépés.

A válaszok hangsúlyozták továbbá a fogyatékosság alapján történő megkülönböztetés sajátos jellegét, illetve az ennek kezeléséhez szükséges intézkedéseket. Ezekkel külön cikkben foglalkoznak.

A konzultáció során aggodalmaknak adtak hangot azt illetően, hogy az új irányelv költséges a vállalkozások számára, azonban hangsúlyozandó, hogy ez a javaslat nagyban alapoz a meglévő irányelvekben alkalmazott fogalmakra, melyeket a gazdasági szereplők már ismernek. Ami a fogyatékosságon alapuló megkülönböztetés kezelésére irányuló intézkedéseket illeti, a megfelelő intézkedések fogalma ismerős a vállalkozások számára, mivel ezekről a 2000/78/EK irányelv rendelkezett. A bizottsági javaslat megállapítja a „megfelelő" intézkedések értékelésekor figyelembe veendő tényezőket.

A válaszok rámutattak arra, hogy a 2000/78/EK irányelv a két másik irányelvhez képest nem írja elő a tagállamok számára egyenlőséggel foglalkozó szervek létrehozását. Felhívták továbbá a figyelmet a többszörös megkülönböztetés kezelésének szükségességére is, pl. annak megkülönböztetésként való meghatározásával, illetve eredményes megoldások biztosításával. Ezek a kérdések túllépnek ezen irányelv alkalmazási körén, azonban a tagállamokat semmi sem akadályozza abban, hogy e területeken intézkedéseket tegyenek.

Végül rámutattak arra is, hogy a 2004/113/EK irányelv értelmében a nemi alapon történő megkülönböztetéssel szembeni védelem köre nem olyan kiterjedt, mint a 2000/43/EK irányelvben, és hogy ezzel külön jogszabályban kell foglalkozni. A Bizottság most nem foglalkozik ezzel a javaslattal, mivel a 2004/113/EK irányelv átültetésére előírt határidő éppen most telt le. A Bizottság azonban 2010-ben jelentést tesz az irányelv végrehajtásáról, és ekkor szükség esetén módosító javaslatokat tehet.

Szakértői vélemények összegyűjtése és felhasználása

Egy 2006-ban lefolytatott vizsgálat[13] szerint egyrészt a legtöbb ország nyújt valamilyen formában jogi védelmet a hatályos EK-előírásokon túlmenően a legtöbb vizsgált területen, másrészt pedig az országok között komoly eltérések mutatkoztak a védelem mértékét és jellegét illetően. Kiderült továbbá, hogy csak néhány ország végzett előzetes hatásvizsgálatot a megkülönböztetés tilalmáról szóló jogszabályokat illetően. Egy további vizsgálat[14] az EU-ban a foglalkoztatáson kívüli megkülönböztetés jellegével és mértékével foglalkozott, illetve

---

13 http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/mapstrand1_en.pdf

14 Az alábbi honlapon lesz elérhető :http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm

az ilyen megkülönböztetés által az egyénekre és a társadalomra potenciálisan gyakorolt (közvetlen és közvetett) költségekkel.

Emellett a Bizottság felhasználta a Független Szakértők Európai Hálózatának a megkülönböztetésmentesség területén készített jelentéseit, különösen „A megkülönböztetésellenes jog kialakulása Európában" című áttekintést[15], illetve „A többszörös megkülönböztetés kezelése: gyakorlatok, szakpolitikák és jogszabályok" tárgyú tanulmányt.[16]

Fontosak továbbá egy külön Eurobarometer-felmérés[17] és az Eurobarometer 2008. februári gyorsjelentésének[18] az eredményei is.

Hatásvizsgálat

A hatásvizsgálatról szóló jelentés[19] megvizsgálta a munkaerőpiacon kívüli megkülönböztetésre utaló bizonyítékokat. Megállapítása szerint bár a megkülönböztetésmentességet az EU egyik alapvető értékének tekintik, a gyakorlatban az ilyen értékek biztosítására szolgáló jogi védelem mértéke tagállamonként és a megkülönböztetés alapjai szerint eltér. Ennek az az eredménye, hogy a megkülönböztetés kockázatával fenyegetett személyek gyakran kevésbé tudnak teljes mértékben részt venni a társadalomban és a gazdaságban, és ez kedvezőtlenül érinti mind az egyéneket, mind a tágabb értelemben vett társadalmat.

A jelentés három célkitűzést határozott meg, melyeket mindenféle kezdeményezésnek teljesítenie kell:

- a megkülönböztetéssel szembeni védelem fokozása;
- jogbiztonság biztosítása a gazdasági szereplők és a potenciális áldozatok számára a tagállamokban;
- a szociális integráció fokozása és valamennyi csoport teljes körű társadalmi és gazdasági részvételének előmozdítása.

A célkitűzések eléréséhez adott esetben hozzájárulni képes különféle intézkedések közül további elemzés céljára hat opciót választottak ki, vagyis az uniós szintű újabb intézkedés hiányát; az önszabályozást; az ajánlásokat; illetve a foglalkoztatási területen kívüli megkülönböztetés tilalmáról szóló egy vagy több irányelvet.

A tagállamoknak mindenesetre végre kell hajtaniuk a fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezményt, amely a megfelelő intézkedések megtagadását megkülönböztetésként határozza meg. A fogyatékosság alapján történő megkülönböztetést tiltó, jogilag kötelező intézkedés a szükséges kiigazítások miatt költséges, azonban ennek előnyei is vannak a jelenleg megkülönböztetéssel sújtott csoportok teljesebb körű gazdasági és társadalmi integrációja miatt.

---

15 http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm#leg

16 http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/multdis_en.pdf

17 Az Eurobarometer 296. számú külön felmérése az EU-ban a megkülönböztetésről: http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm és http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_en.htm

18 Az Eurobarometer 232. gyorsjelentése; http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_232_en.pdf

19 Az alábbi honlapon lesz elérhető: http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm

A jelentés megállapítása szerint a megfelelő válasz egy többféle alapról rendelkező irányelv lenne, melyet olyan módon alakítanak ki, hogy tiszteletben tartsa a szubszidiaritás és az arányosság elvét. Néhány tagállam már teljes jogszabályi védelmet nyújt, a legtöbb tagállamban azonban kevésbé átfogó a védelem. Az új EK-szabályok miatt szükséges jogalkotási kiigazítás mértéke tehát eltérő.

A Bizottság számos panaszt kapott a biztosítási és a banki szektorban tapasztalt megkülönböztetés kapcsán. Az, hogy a biztosítók és a bankok az ügyfelek kockázati profiljának értékelésekor figyelembe veszik az életkort vagy a fogyatékosságot, nem feltétlenül jelent megkülönböztetést: ez termékfüggő. A Bizottság párbeszédet kezdeményez a biztosítási és a banki szektorral és más érdekeltekkel, hogy hatékonyabban és közösen tudja értelmezni azokat a területeket, ahol az életkor vagy a fogyatékosság fontos tényező az ezen ágazatokban kínált termékek kialakítását és árát illetően.

3. JOGI KÉRDÉSEK

Jogalap

A javaslat alapja az EK-Szerződés 13. cikkének (1) bekezdése.

Szubszidiaritás és arányosság

A szubszidiaritás elve alkalmazandó, mivel a javaslatot illetően a Közösség nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel. A javaslat célkitűzéseit a tagállamok önállóan nem tudják megfelelően megvalósítani, mivel csak egy, az egész Közösségre kiterjedő intézkedés biztosíthatja a vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra alapuló megkülönböztetés elleni védelem mértékének minimumszabványát. Egy közösségi jogi aktus jogbiztonságot nyújt a gazdasági szereplők és a polgárok jogait és kötelezettségeit illetően, ideértve a tagállamok között mozgókat is. Az EK-Szerződés 13. cikkének (1) bekezdése alapján elfogadott korábbi irányelvekkel kapcsolatos tapasztalatok azt mutatták, hogy ezek kedvező hatással vannak a megkülönböztetés elleni megfelelőbb védelem megvalósítására. Az arányosság elvével összhangban a javasolt irányelv nem haladja meg a megállapított célkitűzések eléréséhez szükséges mértéket.

Emellett az olyan területeken, mint például az egészségügy, a szociális védelem vagy az oktatás sokkal különbözőbbek a nemzeti hagyományok és megközelítések, mint a foglalkoztatással kapcsolatos területeken. E területekre általában olyan társadalmi döntések a jellemzőek, amelyek nemzeti hatáskörbe tartoznak.

Az európai társadalmak sokfélesége Európa erősségei közé tartozik, és ezt a szubszidiaritás elvével összhangban tiszteletben kell tartani. Az olyan témák, mint az oktatás szervezése és tartalma, a családi állapot és a családi jogállás elismerése, az örökbefogadás, a reproduktív jogok és más hasonló kérdések nemzeti szinten dönthetők el legjobban. Az irányelv ezért nem írja elő egyik tagállam számára sem, hogy módosítsa az ezekkel a kérdésekkel kapcsolatos jogszabályait és gyakorlatait. Nem befolyásolja az egyházak és más vallási szervezetek tevékenységeire, illetve ezeknek az állammal való kapcsolatára vonatkozó nemzeti szabályokat sem. A tagállamok tehát továbbra is maguk dönthetnek például olyan kérdésekről, kívánják-e engedélyezni az iskoláknak a szelektív felvételt, tiltják vagy engedélyezik-e az iskolákban a vallási jelképek viselését, illetve kiállítását, elismerik-e az azonos neműek közötti házasságot, valamint milyen természetű kapcsolatot kívánnak kialakítani a szervezett vallás és az állam között

Az eszköz megválasztása

Az irányelv az az eszköz, mely a legjobban biztosítja az EU-n belül a megkülönböztetéssel szembeni védelem koherens minimális mértékét, egyúttal pedig lehetővé teszi az egyes tagállamok számára, hogy a minimumszabványokon túlléphessenek. Lehetővé teszi továbbá a tagállamok számára a legmegfelelőbb végrehajtási eszközöket és szankciókat. A megkülönböztetésmentesség területén a korábbi tapasztalatok azt mutatták, hogy a legmegfelelőbb eszköz az irányelv.

Megfelelési táblázat

A tagállamok kötelesek megküldeni a Bizottságnak az irányelvet átültető nemzeti rendelkezések szövegét, valamint táblázatos formában az átültető rendelkezések és az irányelv közötti megfeleléseket.

Európai Gazdasági Térség

A szöveg az Európai Gazdasági Térséggel kapcsolatos vonatkozással bír, és az irányelv az EGT-Vegyesbizottság döntését követően az Európai Gazdasági Térség nem uniós tagállamaiban is alkalmazandó.

4. KÖLTSÉGVETÉSI VONATKOZÁSOK

A javaslatnak nincs kihatása a közösségi költségvetésre.

5. AZ EGYES RENDELKEZÉSEK RÉSZLETES MAGYARÁZATA

1. cikk: Célkitűzés

Az irányelv fő célja a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra alapuló megkülönböztetés elleni küzdelem, illetve az egyenlő bánásmód elvének megvalósítása a foglalkoztatás területén kívül. Az irányelv nem tiltja az EK-Szerződés 13. és 141. cikke és a kapcsolódó másodlagos jogszabályok szerinti, nemi alapú megkülönböztető bánásmódot.

2. cikk: A hátrányos megkülönböztetés fogalma

Az egyenlő bánásmód elve meghatározásának alapjai az EK-Szerződés 13. cikkének (1) bekezdése [és az Európai Bíróság alkalmazandó joggyakorlata] alapján elfogadott korábbi irányelvekben szereplő rendelkezések.

A közvetlen megkülönböztetés egy személlyel való eltérő bánásmód, kizárólag életkorára, fogyatékosságára, vallására vagy meggyőződésére és szexuális irányultságára tekintettel. A közvetett megkülönböztetés bonyolultabb dolog, mivel egy ténylegesen semlegesnek tűnő szabály vagy gyakorlat különösen hátrányosan érinthet egy adott sajátossággal bíró személyt vagy személyek csoportját. A szabály vagy a gyakorlat szerzője nem feltétlenül van tisztában a gyakorlati következményekkel, így a megkülönböztető szándék nem releváns. Hasonlóan a 2000/43/EK, 2000/78/EK és 2002/73/EC irányelvekhez[20] a közvetett megkülönböztetés indokolható (ha „ez a rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat jogszerű céllal objektív módon igazolható, továbbá e cél megvalósításának eszközei megfelelőek és szükségesek”).

A zaklatás a megkülönböztetés egyik formája. A nemkívánatos magatartás különféle formákat ölthet, szóbeli vagy írásbeli megjegyzésektől a gesztusokon át a viselkedésig, eléggé komolynak kell lennie azonban ahhoz, hogy megfélemlítő, megalázó vagy sértő környezetet alakítson ki. Ez a meghatározás megfelel az e cikk szerinti más irányelvekben foglalt meghatározásoknak.

A megfelelő intézkedés megtagadása a megkülönböztetés egyik formájának tekinthető. Ez összhangban van a fogyatékossággal élők jogairól szóló ENSZ-egyezménnyel, illetve megfelel a 2000/78/EK irányelvnek. Az életkorra tekintettel történő eltérő bánásmód bizonyos esetekben jogszerű lehet, ha törvényes cél által alátámasztható, és a cél elérésére irányuló eszközök megfelelők és szükségesek (arányossági teszt).

---

[20] HL L 269., 2002.10.5.

Az EK-Szerződés 13. cikke szerinti hatályos irányelvekben a közvetlen megkülönböztetés tilalma alól kivételt jelenthetnek a „valódi és döntő foglalkoztatási követelmények” életkor alapján történő eltérő bánásmód esetében, illetve a nemi alapú megkülönböztetés, az árukhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés kapcsán. Habár ez a javaslat a foglalkoztatással nem foglalkozik, a 3. cikkben említett területeken eltérő bánásmódot kell engedélyezni. Mivel azonban az egyenlőség általános elve alóli kivételeket szűken kell meghatározni, ezek esetében az igazolható cél és a megvalósítás arányos mivolta (vagyis a lehető legkevésbé megkülönböztető mód) szerinti kettős tesztelésre van szükség.

A biztosítási és a banki szolgáltatások tekintetében külön szabályról is rendelkeznek, elismerve a tényt, hogy az életkor és a fogyatékosság egyes termékek esetében a kockázat és így az ár értékelésének elengedhetetlen eleme lehet. Amennyiben a biztosítók egyáltalán nem vehetik figyelembe az életkort és a fogyatékosságot, a további költségeket teljes egészében a többi biztosított együttesének kell viselnie, ennek eredményeként az általános költségek megnövekednek, és a fogyasztók korlátozottan férhetnek hozzá biztosításhoz. A kockázatértékelés során az életkort és a fogyatékosságot pontos adatokra és statisztikákra kell alapozni.

Az irányelv nem érinti a közbiztonságra, a közrendre, a bűncselekmények megelőzésére, az egészség és mások jogainak és szabadságainak védelmére alapuló nemzeti intézkedéseket.

3. cikk: Hatály

A vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra tekintettel történő megkülönböztetést mind az állami, mind a magánszektor tiltja a következő területeken:

- szociális védelem, beleértve a szociális biztonságot és az egészségügyi ellátást;
- szociális előnyök;
- oktatás;
- az árukhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés és azok nyújtása, amelyek a nyilvánosság számára hozzáférhetőek, beleértve a lakhatást.

Az árukhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében a hatály csak szakmai vagy kereskedelmi tevékenységekre terjed ki. Vagyis a magánszemély minőségben eljáró magánszemélyek közötti ügyletekre a hatály nem terjed ki: egy magánházban történő szobakiadást nem kell ugyanúgy kezelni, mint egy szállodai szobakiadást. Az adott területekre a hatály olyan mértékben terjed ki, amilyen mértékben a tárgy közösségi hatáskörbe tartozik. Vagyis például az iskolarendszer szervezése, a tevékenységek,, az oktatási kurzusok tartalma, a fogyatékossággal élők oktatásának megszervezését is ideértve, tagállami hatáskör, és eltérő bánásmódról csak az egyházi oktatási intézményekbe való bejutásnál lehet szó. Egy iskola szervezhet például bizonyos életkorú gyermekek számára rendezvényeket, és az egyházi iskolák is rendezhetnek vallási témákhoz kapcsolódó kirándulásokat.

A szöveg egyértelművé teszi, hogy a házassági és a családi állapottal kapcsolatos ügyek, ideértve az örökbefogadást is, nem tartoznak az irányelv hatálya alá. Ez a reproduktív jogokra is kiterjed. A tagállamok szabadon dönthetnek arról, hogy létrehozzák-e és elismerik-e a *törvényesen* bejegyzett élettársi kapcsolatokat. Azonban ha a nemzeti jog ezeket a

kapcsolatokat a házassághoz hasonlóként elismeri, akkor az egyenlő bánásmód elve alkalmazandó[21].

A 3. cikk kiköti, hogy az irányelv nem vonatkozik az állam és intézményei világi jellegére, illetve a vallási szervezete státuszára vonatkozó nemzeti jogszabályokra. A tagállamok tehát engedélyezhetik vagy megtilthatják a vallási jelképek viselését az iskolában. A bánásmódban állampolgárság alapján mutatkozó különbségek szintén nem tartoznak az irányelv hatálya alá.

4. cikk: A fogyatékossággal élőkkel való egyenlő bánásmód

Előzetesen rendelkezni kell a *fogyatékossággal* élők számára a szociális védelemhez, a szociális előnyökhöz, az egészségügyi ellátáshoz, az oktatáshoz és a nyilvánosan hozzáférhető árukhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáférésről és azok nyújtásáról, ideértve a lakhatást is. Ezt a kötelezettséget korlátozza az a védekezés, hogy ha ez aránytalan terhet jelentene, illetve a termék vagy a szolgáltatás tekintetében komoly változtatással járna, akkor nem kell végrehajtani.

Egyes esetekben a megfelelő intézkedések érdekében egyedi lépések lehetnek szükségesek egy adott fogyatékossággal élő személy számára a tényleges hozzáférés biztosításához. Ahogy már fentebb említettük, erre csak akkor kerülhet sor, ha nem jelent aránytalan terhet. Közzéteszik azon tényezők nem kimerítő jellegű listáját, melyeket figyelembe kell venni a teher aránytalanságának értékelésekor annak érdekében, hogy megfeleljenek a kis- és középvállalkozások, valamint a mikrovállalkozások speciális helyzetének.

A megfelelő intézkedés fogalma a 2000/78/EK irányelv értelmében már létezik a foglalkoztatási szektorban, így a tagállamok és a vállalkozások tapasztaltak ennek alkalmazásában. Ami egy nagyvállalatnak vagy állami szervnek megfelel, az nem feltétlenül jó egy kis- vagy középvállalkozásnak. A megfelelő intézkedésekre vonatkozó követelmény nem csupán fizikai változtatásokat jelent, hanem alternatív szolgáltatásnyújtási módokat is maga után vonhat.

5. cikk: Pozitív intézkedések

Ez a rendelkezés valamennyi, a 13. cikk szerinti irányelvben közös. Egyértelmű, hogy a formális egyenlőség számos esetben nem jelent a gyakorlatban is megvalósuló egyenlőséget. Egyedi intézkedések meghozatala lehet szükséges az egyenlőtlenség megelőzése és kiigazítása érdekében. A tagállamok a pozitív fellépés tekintetében eltérő hagyományokkal és gyakorlatokkal rendelkeznek, és ez a cikk lehetővé teszi a tagállamok számára a pozitív fellépést, azonban azt nem teszi kötelezettséggé.

6. cikk: Minimumkövetelmények

Ez a rendelkezés valamennyi, a 13. cikk szerinti irányelvben közös. Lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy az irányelvben garantáltnál magasabb szintű védelmet biztosítsanak, és megerősíti, hogy a tagállamok által az irányelv végrehajtása során már lehetővé tett megkülönböztetés elleni védelem szintje ne mérséklődjön.

7. cikk: Jogvédelem

Ez a rendelkezés valamennyi, a 13. cikk szerinti irányelvben közös. Az egyének számára lehetővé kell tenni a megkülönböztetésmentességhez való joguk érvényesítését. E cikk tehát

---

[21] Az EB által a C-267/06. sz. Tadao Maruko ügyben 2008.4.1-jén hozott ítélet

előírja, hogy azok, akik véleményük szerint megkülönböztetés áldozatává váltak, közigazgatási vagy bírósági eljárásokat vehetnek igénybe, még az állítólagos megkülönböztetéssel érintett kapcsolat megszűnését követően is, összhangban az Európai Bíróság által a Coote-ügyben hozott ítélettel[22].

A tényleges jogi védelemhez való jogot megerősíti, ha a megkülönböztetés elleni küzdelmet illetően törvényes érdekkel rendelkező szervezetek számára lehetővé teszik, hogy segítsék a megkülönböztetés áldozatait a bírósági vagy közigazgatási eljárásokban. Az intézkedések megindítására vonatkozó határidőkre alkalmazandó nemzeti szabályokat ez a rendelkezés nem érinti.

8. cikk: Bizonyítási teher

Ez a rendelkezés valamennyi, a 13. cikk szerinti irányelvben közös. A bírósági eljárásokban főszabály, hogy aki a bírósági eljárás megnyerése érdekében valamit állít, az köteles bizonyítani az erre vonatkozó tényeket. A megkülönböztetéssel kapcsolatos ügyekben azonban gyakorta rendkívül nehéz megszerezni az ügy bizonyításához szükséges bizonyítékot, mivel az sokszor az alperes kezében van. Ezt a problémát elismerte az Európai Bíróság[23] és a 97/80/EK irányelvben a közösségi jogalkotó is[24].

A bizonyítási teher megfordulása minden olyan esetben alkalmazandó, amikor az egyenlő bánásmód elvének állítólagos megsértéséről van szó, ideértve a 7. cikk (2) bekezdése szerinti szövetségeket és szervezeteket is. A korábbi irányelvekhez hasonlóan a bizonyítási teher megfordulása nem alkalmazandó olyan helyzetekben, amikor a büntetőjogot megkülönböztetésre vonatkozó állításokkal kapcsolatos védelemelésnél alkalmazzák.

9. cikk: Viktimizáció

Ez a rendelkezés valamennyi, a 13. cikk szerinti irányelvben közös. A tényleges jogi védelemnek a megtorlás elleni védelemre is ki kell terjednie. Az áldozatokat elrettentheti joguk gyakorlásától a megtorlás veszélye, ezért meg kell védeni az egyéneket az irányelvben előírt jogok gyakorlása miatti esetleges kedvezőtlen bánásmódtól. Ez a cikk megegyezik a 2000/43/EK és a 2000/78/EK irányelvben szereplő cikkel.

10. cikk: Tájékoztatás

Ez a rendelkezés valamennyi, a 13. cikk szerinti irányelvben közös. A tapasztalatok és a felmérések szerint az egyéneket jogaikról rosszul vagy nem elégséges mértékben tájékoztatják. Minél hatékonyabb a nyilvános tájékoztatás és megelőzés rendszere, annál kevésbé van szükség egyéni jogorvoslatokra. Ez megegyezik a 2000/43/EK, a 2000/78/EK és a 2002/113/EK irányelvben szereplő hasonló rendelkezésekkel.

11. cikk: Párbeszéd az érdekeltekkel

Ez a rendelkezés valamennyi, a 13. cikk szerinti irányelvben közös. Célja az érintett állami hatóságok, valamint az olyan, nem kormányzati szervezetek és más szervek közötti párbeszéd előmozdítása, melyek jogos érdekkel bírnak a vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra tekintettel történő megkülönböztetés elleni

---

22 A C-185/97. sz. ügy, [1998] EBHT. I-5199

23 A C-109/88. sz. Danfoss-ügy, [1989] EBHT. 03199

24 HL L 14., 1998.1.20.

küzdelemben való részvételben. Az előző megkülönböztetésellenes irányelvek hasonló rendelkezést tartalmaznak.

12. cikk: Az egyenlő bánásmód előmozdítását szolgáló szervek

Ez a rendelkezés azonos két 13. cikk szerinti irányelvben. E cikk előírja a tagállamok számára, hogy nemzeti szinten hozzanak létre egy szervet vagy szerveket („egyenlőségi szerv"), mely egyenlő bánásmódot biztosít valamennyi személy számára nemzeti szinten, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra tekintettel történő megkülönböztetéstől mentes módon. A 2000/43/EK irányelv rendelkezéseit ismétli meg, amennyiben azok az árukhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel és azok nyújtásával kapcsolatosak, és a 2002/73/EK irányelvben[25] és a 2004/113/EK irányelvben található hasonló rendelkezésekre alapulnak. Minimális hatásköröket állapít meg a nemzeti szintű szervek vonatkozásában, melyeknek függetlenül kell fellépniük az egyenlő bánásmód elvének előmozdítása érdekében. A tagállamok úgy határozhatnak, hogy e szerveknek meg kell egyezniük a korábbi irányelvek értelmében már létrehozottakkal.

Az egyének számára nehéz és költséges dolog az azzal járó jogi kihívások felvállalása, amikor véleményük szerint hátrányos megkülönböztetés érte őket. Az egyenlőségi szervek alapvető feladata, hogy független segítséget nyújtson a megkülönböztetés áldozatainak. Független felméréseket kell tudniuk elvégezni a megkülönböztetésre vonatkozóan, emellett jelentéseket és ajánlásokat kell tudniuk közzétenni a megkülönböztetéssel kapcsolatos kérdésekről.

13. cikk: Megfelelés

Ez a rendelkezés valamennyi, a 13. cikk szerinti irányelvben közös. Az egyenlő bánásmód feltételezi a bármilyen törvény, rendelet vagy közigazgatási rendelkezés miatti megkülönböztetés felszámolása, ezért az irányelv előírja a tagállamok számára az ilyen rendelkezések eltörlését. Az irányelv a korábbi jogszabályokhoz hasonlóan előírja továbbá, hogy az egyenlő bánásmód elvével ellentétes rendelkezéseket semmissé vagy érvénytelenné kell tenni vagy módosítani kell, vagy pedig lehetővé kell tenni ezeket az intézkedéseket a rendelkezések kifogásolása esetén.

14. cikk: Szankciók

Ez a rendelkezés valamennyi, a 13. cikk szerinti irányelvben közös. A Bíróság joggyakorlatával összhangban[26] a szöveg előírja, hogy az egyenlő bánásmód elve megsértésének esetén fizetendő kártérítésnek nem lehet felső határa. A rendelkezés nem írja elő büntetőjogi szankciók bevezetését.

15. cikk: Végrehajtás

Ez a rendelkezés valamennyi, a 13. cikk szerinti irányelvben közös. A rendelkezés két éves időszakot biztosít a tagállamok számára az irányelv nemzeti jogba történő átültetésére és a nemzeti jogszabály szövegének a Bizottsággal való közlésére. A tagállamok előírhatják, hogy a fogyatékossággal élők tényleges hozzáférésének biztosítására vonatkozó kötelezettség csak az irányelv elfogadását követően négy év után legyen alkalmazandó.

---

[25] A 76/207/EGK tanácsi irányelvet módosító 2002/73/EK irányelv a férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés, az előmenetel és a munkakörülmények terén történő végrehajtásáról, HL L 269., 2002. 10. 5., 15. o.

[26] A C-180/95. sz. Draehmpaehl-ügy, EBHT. 1997 I., 2195. o. és a C-271/91. sz. Marshall-ügy, EBHT. 1993 I., 4367. o.

16. cikk: Jelentés

Ez a rendelkezés valamennyi, a 13. cikk szerinti irányelvben közös. Előírja a Bizottság számára az irányelv alkalmazásáról az Európai Parlament és a Tanács számára történő jelentéstételt, a tagállamoktól származó információk alapján. A jelentés tekintetbe veszi a szociális partnerek, a jelentős nem kormányzati szervezetek és az EU Alapjogi Ügynöksége nézeteit.

17. cikk: Hatálybalépés

Ez a rendelkezés valamennyi, a 13. cikk szerinti irányelvben közös. Ez az irányelv a Hivatalos Lapban történő kihirdetése napján lép hatályba.

18. cikk: Címzettek

Ez a rendelkezés valamennyi, a 13. cikk szerinti irányelvben közös, és egyértelművé teszi, hogy az irányelvet a tagállamoknak címezik.

2008/0140 (CNS)

Javaslat

A TANÁCS IRÁNYELVE

a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,

tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre és különösen annak 13. cikke (1) bekezdésére,

tekintettel a Bizottság javaslatára,[27]

tekintettel az Európai Parlament véleményére[28],

tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményére,[29]

tekintettel a Régiók Bizottsága véleményére,[30]

mivel:

(1) Az Európai Unióról szóló szerződés 6. cikkével összhangban az Európai Unió a szabadság, a demokrácia, az emberi jogok és az alapvető szabadságok tiszteletben tartása és a jogállamiság elvein alapul, amely alapelvek közösek a tagállamokban, és a közösségi jog általános elveiként tartja tiszteletben az alapvető jogokat, ahogyan azokat az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény biztosítja, továbbá ahogyan azok a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból erednek.

(2) Minden ember törvény előtti egyenlőséghez és megkülönböztetés elleni védelemhez való joga egyetemes emberi jog, amelyet elismer az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, az Egyesült Nemzeteknek a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló egyezménye, a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló nemzetközi egyezmény, az Egyesült Nemzeteknek a polgári és politikai jogok, valamint a gazdasági, szociális és kulturális jogok egyezségokmánya, a fogyatékossággal élők jogairól szóló ENSZ-egyezmény, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény, illetve az Európai Szociális Charta, amelyeket [valamennyi] tagállam aláírt. Különösen a fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-

---

27 HL C o.
28 HL C o.
29 HL C o.
30 HL C o.

egyezményben a megkülönböztetés meghatározásában a megfelelő intézkedés megtagadása is szerepel.

(3) Ez az irányelv tiszteletben tartja az alapvető jogokat, és betartja különösen az Európai Unió alapjogi chartája által elismert alapvető elveket. A Charta 10. cikke elismeri a gondolat, a meggyőződés és a vallás szabadságához való jogot; a 21. cikk tiltja a vallás vagy meggyőződés, fogyatékosság, életkor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetést, a 26. cikk pedig elismeri a fogyatékossággal élők jogát a függetlenségük biztosítását célzó intézkedések igénybe vételére.

(4) A fogyatékossággal élők európai éve, 2003, a mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőség európai éve, 2007, illetve az interkulturális párbeszéd éve, 2008 egyaránt kiemelte a megkülönböztetés elterjedtségét, azonban a sokféleség előnyeit is.

(5) Az Európai Tanács Brüsszelben, 2007. december 14-én felhívta a tagállamokat, hogy erősítsék meg erőfeszítéseiket a munkaerőpiacon belül és azon kívül a megkülönböztetés megelőzésére és a megkülönböztetés elleni küzdelemre[31].

(6) Az Európai Parlament felhívott az európai uniós jogban a megkülönböztetés védelmének kibővítésére.[32].

(7) Az Európai Bizottság megerősítette a „Megújított szociális napirend: lehetőségek, hozzáférés és szolidaritás a 21. századi Európában" című közleményében[33], hogy az olyan társadalmakban, ahol az egyes magánszemélyeket egyenlő érdeműnek tekintik, semmiféle mesterséges akadály vagy megkülönböztetés nem akadályozhatja meg az embereket az ilyen lehetőségek kiaknázásában.

(8) A Közösség három jogi aktust fogadott el[34] az EK-Szerződés 13. cikkének (1) bekezdése alapján a vallásra, faji és etnikai származásra, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra és szexuális irányultságra tekintettel történő megkülönböztetés megakadályozása és az ellene való küzdelem érdekében. Ezek a jogi eszközök bizonyították a jogszabályok értékét a megkülönböztetés elleni harcban. Különösen a 2000/78/EK irányelv általános keretet állapít meg a munkavállalás és a foglalkoztatás terén az egyenlő bánásmód tekintetében vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra és szexuális irányultságra tekintettel. Mindenesetre a tagállamok között eltérések maradnak fenn az említett alapokon történő megkülönböztetéssel szembeni védelem mértékét és formáját illetően a foglalkoztatás területén túlmenően.

(9) A jogszabályoknak ezért tiltaniuk kell a vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra tekintettel történő megkülönböztetést számos területen a munkaerőpiacon túlmenően, ideértve a szociális védelmet, az oktatást, valamint az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférést, illetve ezek biztosítását, a lakhatást is ideértve. Intézkedésekről kell rendelkezni a fogyatékossággal élő személyek érintett területekhez való egyenlő hozzáférésének biztosítására.

---

31 A brüsszeli Európai Tanács 2007. december 14-i elnökségi következtetései, 50. pont

32 2008. május 20-i állásfoglalás, P6_TA-PROV(2008)0212

33 COM(2008) 412

34 A 2000/43/EK irányelv, a 2000/78/EK irányelv és a 2004/113/EK irányelv

(10) A 2000/78/EK irányelv tiltja a szakképzéshez való hozzáférés területén való megkülönböztetést; e védelmet ki kell egészíteni azáltal, hogy a megkülönböztetés tilalmát kiterjesztik a nem szakképzésnek tekintett oktatásra is.

(11) Ez az irányelv nem sértheti a tagállami hatásköröket az oktatás, a társadalombiztosítás és az egészségügyi ellátás területén. Nem sértheti továbbá a tagállamok elengedhetetlen szerepét és tág mérlegelési jogkörét az általános gazdasági érdekű szolgáltatások nyújtásában, vállalkozásba adásában és szervezésében.

(12) A megkülönböztetést úgy értelmezik, hogy a közvetlen és a közvetett megkülönböztetés, a zaklatás, a megkülönböztetésre adott utasítás és a megfelelő intézkedések megtagadása is idetartozik.

(13) A vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazása során a Közösségnek az EK-Szerződés 3. cikkének (2) bekezdésével összhangban célul kell tűznie az egyenlőtlenségek megszüntetését, és elő kell segítenie a férfiak és nők közötti egyenlőséget, különösen azért, mert a nők gyakran többszörös megkülönböztetés áldozatai.

(14) Továbbra is a nemzeti igazságügyi, illetve egyéb illetékes testületek feladata, hogy a nemzeti jogszabályokkal vagy gyakorlattal összhangban felismerjék azokat a tényeket, amelyekből arra lehet következtetni, hogy közvetlen vagy közvetett megkülönböztetés történt. Az ilyen tagállami előírások rendelkezhetnek arról, hogy a közvetett megkülönböztetés bármely módon, akár statisztikai bizonyítékok alapján is megállapítható.

(15) A biztosítási, a banki és más pénzügyi szolgáltatások nyújtásakor a fogyatékossághoz és a korhoz kapcsolódó biztosításmatematikai és kockázati tényezőket alkalmaznak. Ezek alkalmazása abban az esetben nem tekinthető megkülönböztetésnek, amennyiben a tényezők bizonyítottan a kockázatértékelés fontos elemei.

(16) Minden személy szerződéses szabadsággal rendelkezik, beleértve az ügyletben részt vevő szerződéses fél megválasztásának szabadságát is. Az irányelv nem alkalmazandó az olyan egyének által végzett gazdasági ügyletekre, akik tekintetében az ilyen ügyletek nem minősülnek szakmai vagy kereskedelmi tevékenységnek.

(17) A megkülönböztetés tiltása mellett fontos tiszteletben tartani más alapvető jogokat és szabadságokat, ideértve a magánélet és a családi élet védelmét, illetve az ezekhez kapcsolódó műveleteket, a vallásszabadságot, valamint az egyesülési szabadságot. Ez az irányelv nem érinti a házassági vagy családi állapotra és a reproduktív jogokra vonatkozó nemzeti törvényeket. Nem sérti az állam, az állami intézmények vagy szervek, valamint az oktatás világi jellegét sem.

(18) A tagállamok felelősek az oktatás szervezéséért és tartalmáért. A 21. század kompetenciái: napirend az iskolákkal kapcsolatos európai együttműködéshez című bizottsági közlemény felhívja a figyelmet arra, hogy a hátrányos helyzetű gyermekekre és a sajátos oktatási szükségletekkel rendelkező gyermekekre külön figyelmet kell fordítani. Különösen a nemzeti törvények írhatják elő a valláson vagy meggyőződésen alapuló oktatási intézményekhez való hozzáférés terén való különbségtételt. A tagállamok engedélyezhetik vagy megtilthatják a vallási jelképek iskolai viselését is.

(19) Az Európai Unió az egyházak és a világnézeti szervezetek jogállásáról szóló, az Amszterdami Szerződés záróokmányához csatolt 11. nyilatkozatában elismerte, hogy tiszteletben tartja és nem csorbítja a tagállamok egyházai, vallási szövetségei vagy közösségei nemzeti jogban rögzített jogállását, továbbá ugyanilyen módon tiszteletben tartja a filozófiai és világnézeti szervezetek jogállását. A fogyatékossággal élők számára az irányelv hatálya alá tartozó területeken ténylegesen megkülönböztetéstől mentes hozzáférést lehetővé tevő intézkedések fontos szerepet játszanak a gyakorlatban a teljes körű egyenlőség biztosításában. Emellett egyes esetekben a megfelelő intézkedések érdekében egyedi lépések lehetnek szükségesek az ilyen hozzáférés biztosításához. Egyik esetben sem írnak elő olyan intézkedéseket, amelyek aránytalan terhet jelentenének. A teher arányosságának értékelésekor számos tényezőt – beleértve az intézmény méretét, forrásait és jellegét – kell figyelembe venni. A megfelelő intézkedések és az aránytalan teher elvéről a 2000/78/EK irányelv és a fogyatékossággal élők jogairól szóló ENSZ-egyezmény rendelkezik.

(20) Európai szinten egyes területeken a hozzáférhetőséget illetően jogi követelményekről[35] és normákról rendelkeztek, míg az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1260/1999/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2006. július 11-i 1083/2006/EK tanácsi rendelet[36] 16. cikke előírja, hogy a fogyatékossággal élők számára a hozzáférhetőség az egyik olyan kritérium, melyet tiszteletben kell tartani az alapokból társfinanszírozott műveletek meghatározásakor. A Tanács hangsúlyozta továbbá, hogy intézkedésekre van szükség a fogyatékossággal élőknek a kulturális infrastruktúrához és a kulturális tevékenységekhez való hozzáférésének biztosítása érdekében[37].

(21) A hátrányos megkülönböztetés tilalma nem állhat ellentétben azoknak az intézkedéseknek a tagállamok által történő fenntartásával vagy elfogadásával, amelyek célja személyeknek adott vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra tekintettel szerveződő csoportja által elszenvedett hátrányok megelőzése vagy kompenzálása. Az ilyen intézkedések engedélyezhetik személyeknek adott vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra tekintettel alakuló szervezeteket, amelyek fő célkitűzése az említett személyek sajátos igényeinek előmozdítása.

(22) Ez az irányelv minimumkövetelményeket állapít meg, meghagyva ezzel a tagállamok számára azt a lehetőséget, hogy kedvezőbb rendelkezéseket vezessenek be vagy tartsanak fenn. Ezen irányelv végrehajtása a tagállamok egyikében sem igazolja a már elért szinthez képest történő visszalépést.

(23) A valláson, meggyőződésen, fogyatékosságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetést elszenvedő személyeknek megfelelő jogvédelmi eszközökkel kell rendelkezniük. A védelem hatékonyabb szintjének biztosításához az egyesületeket, szervezeteket és egyéb jogi személyeket fel kell jogosítani arra, hogy részt vehessenek az eljárásokban, akár az áldozat nevében vagy érdekében, a bíróság

---

35 A 1107/2006/EK és az 1371/2007/EK rendelet

36 HL L 210., 2006.7.31., 25.o. A legutóbb az 1989/2006/EK rendelettel (HL L 411., 2006.12.30, 6.o.) módosított rendelet.

37 HL C 134., 2003.6.7., 7.o.

előtti képviseletre és védelemre vonatkozó eljárás nemzeti szabályainak sérelme nélkül.

(24) A bizonyítási teher szabályai megváltoztathatók, amikor hátrányos megkülönböztetés esetének alapos gyanúja merül fel. Az egyenlő bánásmód elvének hatékony alkalmazása érdekében a bizonyítási teher visszaszáll az alperesre, amikor a hátrányos megkülönböztetés bizonyított. Azonban nem az alperes feladata annak bizonyítása, hogy a felperes egy bizonyos valláshoz, meggyőződéshez tartozik, egy bizonyos fogyatékossága van, egy bizonyos életkorban van, vagy bizonyos szexuális irányultsággal rendelkezik.

(25) Az egyenlő bánásmód elvének hatékony megvalósítása megköveteli az áldozattá válás elleni megfelelő jogi védelmet .

(26) A Tanács a mindenki számára biztosítandó esélyegyenlőség európai évének nyomon követéséről szóló állásfoglalásában (2007) felhívott a civil társadalom – ideértve a megkülönböztetés veszélyével fenyegetett személyeket képviselő szervezetek, a szociális partnerek és az érintettek – teljes körű bevonására a megkülönböztetés megakadályozására és az egyenlőség és az esélyegyenlőség előmozdítására irányuló politikák és programok kialakítása során, úgy európai, mint nemzeti szinten.

(27) A 2000/43/EK és a 2004/113/EK irányelvek alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatok szerint az ezen irányelv szerinti alapokon történő megkülönböztetéssel szembeni védelem azáltal is erősödne, ha az egyes tagállamokban olyan szerv vagy szervek léteznének, amelyeknek hatásköre kiterjed a megkülönböztetéssel összefüggő problémák elemzésére, a lehetséges megoldások tanulmányozására és az áldozatoknak biztosított konkrét segítségnyújtásra.

(28) Az említett szerveknek az irányelv szerinti hatásköreik gyakorlása és feladataik betöltése során az ENSZ az emberi jogok védelmét és előmozdítását célzó nemzeti intézmények státuszáról és működéséről szóló párizsi elveivel összhangban kell működniük.

(29) A tagállamoknak hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókról kell rendelkezniük az ennek az irányelvnek az alapján hozott kötelezettségek megszegése esetére.

(30) Az EK-Szerződés 5. cikkében rögzített szubszidiaritás, illetve arányosság elvének megfelelően ennek az irányelvnek a célkitűzése, azaz a megkülönböztetéssel szembeni közös szintű védelem minden tagállamban történő biztosítása a tagállamok által nem valósítható meg kielégítő mértékben, ezért a javasolt intézkedés mértéke és hatása miatt a Közösség jobban képes a célkitűzést megvalósítani. Ez az irányelv nem lépi túl az említett célkitűzések megvalósításához szükséges mértéket.

(31) A jobb jogalkotásról szóló intézményközi megállapodás 34. bekezdésével összhangban a tagállamokat ösztönözni kell arra, hogy a maguk, illetve a Közösség érdekében készítsék el és hozzák nyilvánosságra saját táblázataikat, amelyek a lehető legteljesebb mértékben kimutatják az irányelv és az átültető rendelkezések közötti megfelelést.

ELFOGADTA EZT AZ IRÁNYELVET:

1. fejezet
ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. cikk
Cél

Ez az irányelv meghatározza a valláson, meggyőződésen, fogyatékosságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló, nem a foglalkoztatás és munkavégzés során alkalmazott hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem általános kereteit az egyenlő bánásmód elvének a tagállamokban történő megvalósítására tekintettel.

2. cikk
A hátrányos megkülönböztetés fogalma

1. Ezen irányelv alkalmazásában az „egyenlő bánásmód elve" azt jelenti, hogy az 1. cikkben említett okok alapján nem szabad semmiféle közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést tenni.

2. Az (1) bekezdés alkalmazásában:

a) közvetlen hátrányos megkülönböztetés akkor áll fenn, ha egy személy egy másikhoz képest kedvezőtlenebb elbánásban részesül, részesült vagy fog részesülni egy hasonló helyzetben az 1. cikkben hivatkozott okok bármelyike alapján;

b) közvetett megkülönböztetés áll fenn, ha egy látszólag semleges rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat az adott vallású vagy meggyőződésű, adott fogyatékossággal rendelkező, adott életkorú vagy adott szexuális irányultságú személyeket más személyekhez képest különösen hátrányosan érint, kivéve ha ez a rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat jogszerű céllal objektív módon igazolható, továbbá e cél megvalósításának eszközei megfelelőek és szükségesek.

3. A zaklatás az (1) bekezdés értelmében a hátrányos megkülönböztetés egy olyan formájának tekintendő, amikor nemkívánatos magatartásra kerül sor az 1. cikkben említett okok bármelyike alapján olyan céllal vagy olyan hatást kiváltva, amely sérti valamely személy méltóságát, és megfélemlítő, ellenséges, lekicsinylő, megalázó vagy sértő környezetet alakít ki.

4. Az 1. cikkben említett okok bármelyike alapján a személyekkel szembeni hátrányos megkülönböztetésre adott utasítást az (1) bekezdés értelmében hátrányos megkülönböztetésnek kell tekinteni.

5. A fogyatékossággal élőkkel kapcsolatosan a megfelelő intézkedésnek egy adott esetben az ezen irányelv 4. cikke (1) bekezdésének b) pontjában előírtak szerint történő megtagadása megkülönböztetésnek minősül az (1) bekezdés alkalmazásában.

6. A (2) bekezdés ellenére a tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy az életkoron alapuló eltérő bánásmód nem jelent hátrányos megkülönböztetést, ha – a nemzeti jog keretein belül – azt egy törvényes cél objektíven és ésszerűen igazolja, illetve ha az említett cél elérésének eszközei megfelelők és szükségesek. Különösen nem zárja ki ez az irányelv adott életkor

előírását a szociális juttatásokhoz, az oktatáshoz, bizonyos árukhoz vagy szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében.

7. A (2) bekezdés ellenére a tagállamok a pénzügyi szolgáltatások nyújtása esetén engedélyezhetik az arányos megkülönböztető bánásmódot, amennyiben az érintett termék esetében az életkor vagy a fogyatékosság meghatározó tényező a fontos és pontos biztosításmatematikai vagy statisztikai adatokon alapuló kockázatértékelésben.

8. Ez az irányelv nem érinti a nemzeti jog által meghatározott olyan általános intézkedéseket, amelyek egy demokratikus társadalomban szükségesek a közbiztonság és a közrend fenntartásához, a bűncselekmények megakadályozásához, az egészség védelméhez, valamint mások jogainak és szabadságának a védelméhez .

3. cikk
Hatály

1. A Közösségre ruházott hatáskörök keretein belül a hátrányos megkülönböztetés tilalma vonatkozik minden személyre, mind a köz-, mind a magánszektorban, beleértve az állami szerveket is, a következők tekintetében:

a) Szociális védelem, beleértve a szociális biztonságot és az egészségügyi ellátást;

b) Szociális előnyök;

c) Oktatás;

d) Az árukhoz és más szolgáltatásokhoz való hozzáférés és azok nyújtása, amelyek a nyilvánosság számára hozzáférhetőek, beleértve a lakhatást.

A d) albekezdés egyénekre csak szakmai vagy kereskedelmi tevékenységeik folytatásának mértékéig alkalmazható.

2. Ez az irányelv nem érinti a házassági vagy családi állapotra és a reproduktív jogokra vonatkozó nemzeti törvényeket.

3. Ez az irányelv nem sérti a tagállamok felelősségét az oktatás tartalma, a tevékenységek és oktatási rendszereik szervezése tekintetében, ideértve a sajátos igénnyel rendelkezők oktatását is. A tagállamok eltérő bánásmódról rendelkezhetnek az egyházi intézményekbe való bejutás terén, vallás vagy meggyőződés alapján.

4. Ez az irányelv nem sérti és az állam, az állami intézmények vagy szervek vagy az oktatás világi jellegét biztosító, illetve a valláson vagy meggyőződésen alapuló, egyházak vagy más szervezetek státuszáról és tevékenységeiről szóló nemzeti jogszabályokat. Nem sérti a nemek közötti egyenlőséget elősegítő nemzeti jogszabályokat sem.

5. Ez az irányelv nem terjed ki az állampolgársági alapon történő megkülönböztetésre, és nem érinti a harmadik országokból érkező, illetve hontalan személyek beutazását és letelepedését a tagállamok területén, és bármiféle olyan bánásmódot, amely az érintett, harmadik országokból származó, illetve hontalan személyek jogállásából ered.

4. cikk
A fogyatékossággal élőkkel való egyenlő bánásmód

1. Az egyenlő bánásmód elvének a fogyatékos személyekkel kapcsolatban történő végrehajtása céljából:

a) Előzetesen rendelkezni kell a fogyatékossággal élők számára a szociális védelemhez, a szociális előnyökhöz, az egészségügyi ellátáshoz, az oktatáshoz és a nyilvánosan hozzáférhető árukhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáférést és azok nyújtását lehetővé tévő intézkedésekről, ideértve a lakhatást és a közlekedést is, többek között megfelelő módosítások vagy kiigazítások útján. Az ilyen intézkedések nem jelenthetnek aránytalan terhet, nem változtathatják meg alapvetően a szociális védelmet, a szociális juttatásokat, az egészségügyi ellátást, az oktatást, a kérdéses árukat és szolgáltatásokat, illetve nem kívánhatják meg, hogy az említettekhez alternatívát nyújtsanak.

b) A ténylegesen megkülönböztetésmentes hozzáférés biztosítására vonatkozó kötelezettség ellenére, illetve ha ez adott esetben szükséges, megfelelő intézkedést kell biztosítani, kivéve ha ez aránytalan terhet jelent.

2. Annak megítélése céljából, hogy az (1) bekezdésnek való megfeleléshez szükséges intézkedések aránytalan terhet jelentenek-e, figyelembe kell venni különösen az intézmény méretét és forrásait, jellegét, a becsült költséget, az áruk és a szolgáltatások életciklusát, illetve a fogyatékossággal élő személyek számára a jobb hozzáféréssel jelentkező lehetséges előnyöket. A teher nem lehet aránytalanul nagy, amennyiben az adott tagállam egyenlő bánásmóddal kapcsolatos politikájának intézkedései ezt kielégítően ellensúlyozzák.

3. Ez az irányelv nem sérti az adott árukhoz vagy szolgáltatásokhoz való hozzáférésről szóló közösségi jogi rendelkezéseket vagy nemzeti szabályokat.

5. cikk
Pozitív intézkedések

A teljes egyenlőség gyakorlati megvalósításának biztosítása céljából az egyenlő bánásmód elve nem akadályoz meg egyetlen tagállamot sem olyan különleges intézkedések fenntartásában és elfogadásában, amelyek vallásból vagy meggyőződésből, fogyatékosságból, életkorból vagy szexuális irányultságból adódó hátrányok kiküszöbölésére és ellensúlyozására irányulnak.

6. cikk
Minimumkövetelmények

1. A tagállamok bevezethetnek vagy fenntarthatnak olyan rendelkezéseket, amelyek kedvezőbbek az egyenlő bánásmód elvének védelme szempontjából, mint azok, amelyeket ez az irányelv állapít meg.

2. Ezen irányelv végrehajtása semmilyen körülmények között nem jelenthet jogalapot az irányelv hatálya alá tartozó területeken a hátrányos megkülönböztetés elleni védelemnek a tagállamok által már elért szintjéhez képest történő csökkentéséhez.

II. FEJEZET
JOGORVOSLAT ÉS VÉGREHAJTÁS

7. cikk
Jogvédelem

1. A tagállamok biztosítják, hogy minden személy, aki úgy ítéli meg, hogy az egyenlő bánásmód elvének be nem tartása miatt őt sérelem érte, az ebből az irányelvből eredő igényeit bírósági és/vagy közigazgatási úton – a tagállamok által szükségesnek vélt esetben akár egyeztető eljárás útján is – érvényesíthesse annak a viszonynak a megszűnte után is, amelyben a megkülönböztetés állítólagosan történt.

2. A tagállamok biztosítják, hogy azok az egyesületek, szervezetek vagy egyéb jogi személyek, amelyeknek törvényes érdekükben áll az ebben az irányelvben előírt rendelkezések betartásának biztosítása, a sértett személy nevében vagy támogatójaként, annak beleegyezésével, az ebből az irányelvből eredő kötelezettségek teljesítéséért folytatott bírósági és/vagy közigazgatási eljárásban részt vehessenek.

3. Az (1) és (2) bekezdés nem érinti az egyenlő bánásmód elvére vonatkozó keresetek határidőivel kapcsolatos nemzeti szabályokat.

8. cikk
Bizonyítási teher

1. A tagállamok nemzeti igazságszolgáltatási rendszerükkel összhangban meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az alperesnek kelljen bizonyítania, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalma nem sérült, abban az esetben, ha azok a személyek, akiket saját állításuk szerint az egyenlő bánásmód elvének be nem tartása miatt sérelem ért, a bíróság vagy más, hatáskörrel rendelkező hatóság előtt olyan tényeket bizonyítanak, amelyekből vélelmezni lehet, hogy közvetlen vagy közvetett megkülönböztetés történt.

2. Az (1) bekezdés nem akadályozhatja meg, hogy a tagállamok olyan bizonyítási szabályokat vezessenek be, amelyek kedvezőbbek a felperes számára.

3. Az (1) bekezdést nem alkalmazandó büntető eljárásokra.

4. A tagállamoknak nem kell az (1) bekezdést alkalmazniuk olyan eljárások során, amelyekben a bíróság vagy az illetékes hatóság deríti fel az eset tényállását.

5. Az (1), (2), (3) és (4) bekezdést kell alkalmazni minden olyan jogi eljárás esetén, amelyet a 7. cikk (2) bekezdése alapján indítottak.

9. cikk
Viktimizáció

A tagállamok a nemzeti jogrendszerükbe olyan intézkedéseket vezetnek be, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az egyéneket megvédjék a panaszra vagy az egyenlő bánásmód

elvének betartására indított eljárásra válaszként alkalmazott hátrányos bánásmódtól vagy hátrányos következményektől.

10. cikk
Tájékoztatás

A tagállamok biztosítják, hogy a tagállam egész területén megfelelő eszközök segítségével tájékoztassák az érintett személyeket, például a munkahelyükön az ezen irányelv alapján hozott rendelkezésekről, valamint a már hatályos, vonatkozó rendelkezésekről.

11. cikk
Párbeszéd az érdekeltekkel

Az egyenlő bánásmód elvének előmozdítására figyelemmel a tagállamok ösztönzik a párbeszédet a megfelelő nem kormányzati szervezetekkel, különösen a nem kormányzati szervezetekkel, amelyeknek a nemzeti jogrendszerrel és gyakorlattal összhangban törvényes érdekében áll hozzájárulni az ezen irányelv hatálya alá tartozó területeken az ezen irányelvben meghatározott alapokon történő megkülönböztetés elleni küzdelemhez.

12. cikk
Az egyenlő bánásmód előmozdítását szolgáló szervek

1. A tagállamok kijelölnek egy vagy több szervet, amelyek feladata annak ösztönzése, hogy a vallástól vagy meggyőződéstől, fogyatékosságtól, életkortól vagy szexuális irányultságtól függetlenül minden személy egyenlő bánásmódban részesüljön. Ezek a szervek az emberi jogok vagy az egyének jogainak védelmére nemzeti szinten hivatott intézmények részét képezhetik, ideértve a más közösségi jogi aktusok – ideértve a 2000/43/EK és a 2004/113/EK irányelvet is – szerinti jogokat is.

2. A tagállamok gondoskodnak arról, hogy ezeknek a testületeknek a hatásköre a következőket foglalja magában:

– az áldozatok és a 7. cikk (2) bekezdésében említett egyesületek, szervezetek vagy más jogi személyek jogainak sérelme nélkül önálló segítséget nyújtsanak a megkülönböztetés áldozatainak a megkülönböztetés miatti panaszaik érvényesítése során,

– független vizsgálatokat folytassanak a megkülönböztetés tárgyában,

– független jelentéseket adjanak ki, és javaslatot tegyenek bármely kérdésben, amely összefügg az ilyen megkülönböztetéssel.

III. FEJEZET
ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

13. cikk
Megfelelés

A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket, hogy biztosítsák az egyenlő bánásmód elvének betartását és különösen, hogy:

a) az egyenlő bánásmód elvével ellentétes minden törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezést hatályon kívül helyezzenek;

b) az egyenlő bánásmód elvével ellentétes minden szerződéses rendelkezést, vállalkozási belső szabályt, valamint a profitorientált és non-profit egyesületekre vonatkozó szabályt semmissé nyilvánítsanak vagy nyilváníthatnak, illetve módosítsanak.

14. cikk
Szankciók

A tagállamok megállapítják az ennek az irányelvnek megfelelően elfogadott nemzeti rendelkezések megsértése esetén alkalmazandó szankciók szabályait, és meghoznak minden szükséges intézkedést, hogy biztosítsák ezek alkalmazását. A szankció jelentheti az áldozat részére fizetendő kártérítést, nem korlátozható előzetes felső küszöb meghatározásával, és hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lennie.

15. cikk
Végrehajtás

1. A tagállamok elfogadják és kihirdetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek legkésőbb [két évvel az elfogadást követően]-ig megfeleljenek. Haladéktalanul közlik a Bizottsággal az említett rendelkezések szövegét, valamint az említett rendelkezések és az ezen irányelv közötti megfeleléseket tartalmazó táblázatot.

Amikor a tagállamok elfogadják ezeket az intézkedéseket, azokban hivatkozni kell erre az irányelvre, vagy azokhoz hivatalos kihirdetésük alkalmával ilyen hivatkozást kell csatolni. A hivatkozás módját a tagállamok határozzák meg.

2. Annak érdekében, hogy a különleges körülményeket tekintetbe vegyék, a tagállamok szükség esetén kiköthetik, hogy a 4. cikkben megállapított tényleges hozzáférés biztosítására vonatkozó kötelezettségnek [legkésőbb] négy [évvel az elfogadást követően]-ig kell eleget tenni.

Az ilyen további időszakot igénybe venni kívánó tagállamok az okok megadása mellett legkésőbb az (1) bekezdésben megállapított dátumig értesítik erről a Bizottságot.

16. cikk
Jelentés

1. A tagállamok és a nemzeti egyenlőségi szervek legkésőbb ...-ig, azt követően pedig ötévenként tájékoztatják a Bizottságot minden olyan információról, amelyre a Bizottságnak szüksége van ahhoz, hogy ezen irányelv végrehajtásáról jelentést készítsen az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak.

2. A Bizottság jelentése adott esetben tekintetbe veszi a szociális partnerek és a jelentős nem kormányzati szervezetek, valamint az EU Alapjogi Ügynöksége szempontjait. A nemek közti egyenlőség biztosítása elvének megfelelően ez a jelentés tartalmazza többek között a nők és férfiak vonatkozásában hozott intézkedések hatásvizsgálatát is. A kapott információk fényében ez a jelentés szükség esetén magában foglalja az irányelv felülvizsgálatára és módosítására vonatkozó javaslatokat.

17. cikk
Hatálybalépés

Ez az irányelv az Európai Unió Hivatalos Lapjában történő kihirdetése napján lép hatályba.

18. cikk
Címzettek

Ennek az irányelvnek a tagállamok a címzettjei.

Kelt Brüsszelben,

a Tanács részéről

az elnök